

VALTIONPERINNÖT

Lainsäädäntö

Perintökaaren (PK 40/1965) 5 luvun 1 §:n mukaan perintö menee valtiolle, mikäli sukuselvityksen mukaan perittävällä ei ole perillisiä eikä hän ole määrännyt omaisuuttaan testamentilla kenellekään.

Perintökaaren 2 luvussa säädetään perimisjärjestyksestä. Ensisijaisesti perinnön saavat perittävän rintaperilliset, joiden lapsilla on sijaantulo-oikeus. Jos rintaperillisiä tai heidän jälkeläisiään ei ole, saavat perittävän vanhemmat perinnön. Vanhemman sijaan tulevat perittävän veljet ja sisaret tai näiden jälkeläiset. Jollei edellä mainittuja sukulaisia ole, saavat perittävän isovanhemmat perinnön. Isovanhempien sijaan perillisiksi tulevat isovanhempien lapset. Muut sukulaiset eivät PK 2 luvun 5 §:n mukaan saa enää periä. Siten esimerkiksi serkut eivät enää peri.

Perintökaaren voimaanpanolain (41/1965) 6 §:n mukaan valtion oikeutta perillisittä kuolleen henkilön jäämistöön valvoo Valtiokonttori. Valtiokonttori tekee myös päätöksen valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta tai pysyttämisestä valtiolla silloin, kuin jäämistön perunkirjoitusarvo on enintään 750 000 euroa.

Valtioneuvosto tekee päätöksen valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta tai valtiolla pysyttämisestä valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (*valtionperintöasetus*, 1257/2007) 2 §:n mukaan silloin, kun jäämistön perunkirjoitusarvo on suurempi kuin 750 000 euroa. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 4 §:n 5 kohdan mukaan päätösvalta asiassa on yleisistunnolla.

Valtion perintönä saama omaisuus voidaan PK 5 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan luovuttaa perittävän läheiselle, jos luovutusta on pidettävä kohtuullisena. Omaisuus voidaan luovuttaa myös sille kunnalle, missä perittävä viimeksi on asunut. Kiinteä omaisuus voidaan lisäksi luovuttaa sille kunnalle, jossa omaisuus sijaitsee.

Omaisuutta ei kuitenkaan voida PK 5 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan luovuttaa edellä sanotun tavoin, jos omaisuuden pysyttämiseen valtion omistuksessa tai sen käyttämiseen muulla tavoin on erityinen syy. Tämä ei kuitenkaan estä omaisuuden luovuttamista perittävän läheiselle, jos voidaan olettaa, että se vastaisi perittävän viimeistä tahtoa.

Jos valtion saama omaisuus voitaisiin perintökaaren mukaan luovuttaa useammalle kuin yhdelle hakijalle, tulee omaisuus jakaa valtionperintöasetuksen 3 §:n mukaan hakijoiden kesken tarkoituksenmukaisella ja kohtuullisella tavalla. Päätösharkinnassa tulee huomioida perittävän ja hakijan välisen suhteen laatu, omaisuudelle esitetty käyttötarkoitus ja perittävän oletettu tahto.

Asioiden määrä

Valtionperintöasioita tulee vireille noin 600 kpl vuodessa, mikä on noin yksi prosentti vuosittain kuolleiden henkilöiden määrästä. Ilman perillisiä kuolleista noin 60 prosenttia on tehnyt testamentin.

Jos perillisittä kuollut henkilö on tehnyt testamentin, omaisuus jaetaan testamentin mukaisesti. Testamentti voi koskea koko omaisuutta tai vain tiettyä osaa omaisuudesta, jolloin valtionperintöpäätös tehdään siitä omaisuuden osasta, josta testamentilla ei määrätä.

Valtiokonttori tekee vuodessa noin 300-400 valtionperintöpäätöstä. Yli 750 000 euron arvoisia, ja siten valtioneuvoston päätäntävaltaan kuuluvia valtionperintöpäätöksiä tehdään vuosittain noin kymmenen.

VALTIONPERINTÖJÄ KOSKEVAA AIEMPAA RATKAISUKÄYTÄNTÖÄ

Rahavarat

Valtioneuvoston pitkäaikainen käytäntö on ollut, että jos kuolinpesässä on rahavaroja yli 100 000 euroa, niistä noin 60 % pysytetään valtiolla.

Korkein hallinto-oikeus on päätöksellään 22.5.1996 t. 1560 katsonut, että valtioneuvosto on voinut sille kuuluvan harkintavallan nojalla ja rajoissa päättää, että osa rahavaroista pysytetään valtiolla ja osa luovutetaan kaupungille. Valtioneuvoston päätöksen ei katsottu loukkaavan perittävän läheisiksi katsottujen valittajien oikeutta, jotka saivat myös osansa perittävän omaisuuteen kuuluneista rahavaroista.

Kiinteistöt

Valtiokonttorin on ilmoitettava valtiovarainministeriölle ja maa- ja metsätalousministeriölle valtiolle perintönä tulleista kiinteistöistä. Kiinteistöistä, joilla saattaa olla merkitystä kulttuurihistoriallisten rakennusten suojelun tai luonnonsuojelun kannalta, on ilmoitettava ympäristöministeriölle.

Opetus- ja kulttuuriministeriölle on ilmoitettava kiinteistövarallisuudesta, jolla saattaa olla merkitystä kiinteiden muinaisjäännösten suojelun kannalta.

Ilmoitusvelvollisuus ei koske asunto-osakeyhtiön hallintaan oikeuttavia osakkeita.

Kuolinpesien hoidon sujuvoittamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi kuolinpesiin kuuluvia asunto-osakkeita ei ole myyty enää vuoden 2016 jälkeen. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa myyminen on tarpeen kuolinpesän velkojen maksamiseksi.

Erityisiä syitä pysyttää omaisuutta valtiolla

Kiinteistöjen osalta valtion yksilöidyt käyttötarpeet ovat ensisijaisia. Kiinteistöjä on pysytetty valtiolla ja siirretty ympäristöministeriön hallintaan esimerkiksi tilanteissa, joissa kiinteistöille on ollut tarve suojelualueena tai valtion vaihtomaina esimerkiksi luonnonsuojeluhankkeiden toteutuksessa.

Maatilakiinteistöjä on pysytetty valtiolla esimerkiksi silloin, kun maita on voitu käyttää Metsähallituksen siemenviljelyalueiden hankinnan vaihtomaana tai puolustusvoimien alueiden vaihtomaana.

Museaalisesti arvokas omaisuus on Museoviraston esityksestä pysytetty valtiolla.

Perinnön luovuttaminen perittävän läheiselle

Läheisyys perinnönjättäjään osoitetaan perinnönhakijan omalla hakemuksella ja todistajien lausunnoilla. Läheisyyden edellytetään olevan luonteeltaan tavanomaista sukulaisten kanssakäymistä läheisempää.

Läheisille luovutetun omaisuuden määrän vaihteluväli on suuri. Päätökseen vaikuttavat perittävän omaisuuden määrä, omaisuuden muu mahdollinen käyttötarkoitus ja perinnönjättäjän ja hakijan suhteen läheisyys. Esimerkiksi avopuolisoille on yleensä luovutettu huomattava osa pesän omaisuudesta, ja muille läheisille taas kohtuulliseksi harkittu pienempi osuus pesän omaisuudesta.

Jos perinnönjättäjällä on viimeisinä elinvuosinaan ollut fyysinen tai psyykkinen este tehdä testamentti, mutta hän on ilmaissut tahtonsa tehdä testamentti hakijan hyväksi, voidaan myös tällaisessa tilanteessa koko pesän omaisuus luovuttaa hakijalle. Myös perinnönjättäjän äkillinen kuolema on voinut estää testamentin teon.

Valtionperintöasioissa yksityisen henkilön etu saattaa joutua ristiriitaan julkisen edun kanssa. Yksityisen ja julkisen edun ristiriitatilanteita ratkaistaan PK 5:2 §:n nojalla, jonka mukaan valtion käyttötarve väistyy läheisen edun tieltä, jos sen voidaan olettaa vastaavan perittävän viimeistä tahtoa.

Myös yhteisö voi olla perinnönsaaja, jos se todetaan perinnönjättäjälle läheiseksi. Tämä on kuitenkin harvinaisempaa ja läheisyyden osoittamisen kynnystä on pidetty korkeampana.

Perinnön luovuttaminen kunnalle

Jos kunta on hakenut koko omaisuutta, kunnan hakemus hylätään niiltä osin kuin omaisuutta pysytetään valtiolla ja/tai luovutetaan perittävän läheiselle.

Vakiintuneen käytännön mukaan kunta esittää luovutettavaksi hakemalleen omaisuudelle käyttötarkoituksen, joka voi olla esimerkiksi vanhuspalvelut tai kulttuuri ja vapaa-ajan toiminta.

Esittelijän esitys

Esittelijän esitys Antti Juhani Mäki-Aution valtionperintöasiassa on Valtiokonttorin lausunnon (VK/28864/08.02.01/2023) mukainen.